

Briselē, 26.11.2015.
COM(2015) 690 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS
PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS CENTRĀLAJAI BANKAI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI, REĢIONU KOMITEJAI UN
EIROPAS INVESTĪCIJU BANKAI**

Gada izaugsmes pētījums par 2016. gadu

Atveseļošanās stiprināšana un konverģences sekmēšana

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS
PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS CENTRĀLAJAI BANKAI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI, REĢIONU KOMITEJAI UN
EIROPAS INVESTĪCIJU BANKAI**

Gada izaugsmes pētījums par 2016. gadu

Atveseļošanās stiprināšana un konverģences sekmēšana

IEVADS

Eiropas Savienības ekonomikā ir vērojama mērena atveseļošanās. Paredzams, ka darbības temps pakāpeniski paātrināsies. Bezdarba līmenis krītas, taču joprojām ir vēsturiski augstā līmenī. Atveseļošanos veicina pagaidu pozitīvi faktori, kas ietver zemas naftas cenas, samērā vāju euro un atbalstošu monetāro politiku. Tā arī atspoguļo pēdējos dažos gados īstenoto reformu pirmos rezultātus. Vienlaikus pastiprinās bažas par drošību, pieaug ģeopolitiskā spriedze un pasaules ekonomikas attīstības perspektīvas kļūst arvien sarežģītākas, jo īpaši jaunietekmes ekonomikās.

Ekonomikas darbības rezultāti un sociālie apstākļi, kā arī reformu īstenošana Eiropas Savienībā vēl arvien ir nevienmērīga. Daudzām ekonomikām joprojām jārisina jautājumi, kuriem būs tālejoša ietekme, kas izpaudīsies kā augsts ilgtermiņa un jauniešu bezdarba līmenis. Produktivitātes pieaugums joprojām ir zems, un tas skar konkurētspēju un dzīves līmeni. Augsts privātā un publiskā parāda līmenis ir viens no iemesliem, kas kavē ieguldījumus. Izaugsmi un nodarbinātību apgrūtina tas, ka joprojām pastāv vairākas makroekonomikas nelīdzsvarotības. Tās ir minētas 2016. gada brīdināšanas mehānisma ziņojumā, kas tika pieņemts vienlaikus ar šo gada izaugsmes pētījumu¹.

Pēdējā gada laikā pieredzētais bezprecedenta bēgļu un patvēruma meklētāju pieplūdums dažās dalībvalstīs ir bijis būtiski jauns notikumu pavērsiens. Šai notikumu attīstībai ir tūlītēja ietekme īstermiņā papildu publisko izdevumu ziņā. Vidējā un ilgtermiņā tai var būt arī pozitīva ietekme uz darbaspēka pieejamību un izaugsmi ar nosacījumu, ka ir ieviesta pareizā politika attiecībā uz piekļuvi darba tirgum un integrācijas procesu.

Šajā saistībā politikai vajadzētu būt vērstai uz atveseļošanās stiprināšanu un konverģences sekmēšanu virzībā uz vislabākos rezultātus sasniegušajām valstīm. Dalībvalstīm būtu jāizmanto pašreizējie labvēlīgie apstākļi, lai efektīvi varētu īstenot vērienīgas reformas un īstenot atbildīgu fiskālo politiku. Lai novērstu ekonomiskās un sociālās atšķirības starp dalībvalstīm un iedzīvotājiem, ir nepieciešams atjaunots ekonomikas izaugsmes un sociālās konverģences process.

Komisijas 2015. gada rudens prognozes galvenie konstatējumi

- Attiecībā uz ES kopumā ir sagaidāms, ka reālais IKP pieaugs no 1,9 % 2015. gadā līdz 2,0 % 2016. gadā un 2,1 % – 2017. gadā.
- Paredzams, ka nodarbinātība ES palielināsies par 1,0 % 2015. gadā un par 0,9 % 2016. un 2017. gadā. Paredzams, ka bezdarba līmenis samazināsies no 9,5 % 2015. gadā līdz 9,2 % un 8,9 % attiecīgi 2016. un 2017. gadā.
- Gada inflācijas līmenis palielināsies no 0 % ES 2015. gadā līdz 1,1 % nākamajā gadā, un līdz 1,6 % – 2017. gadā.
- Paredzams, ka kopējā deficīta attiecība pret IKP visā ES samazināsies no aptuveni 2,5 % šajā gadā līdz 1,6 % 2017. gadā, savukārt parāda attiecība pret IKP, paredzams, samazināsies no 87,8 % šajā gadā līdz 85,8 % 2017. gadā.

Darbības pirmajā gadā Komisija ir izpildījusi savus paziņojumus un iesniegusi vērienīgas iniciatīvas nodarbinātības un izaugsmes atbalstam, ekonomiskās

¹ COM(2015) 691.

konverģences un sociālā taisnīguma nostiprināšanai. Komisijas EUR 315 miljardu Investīciju plāns Eiropai, lai veicinātu nodarbinātību un izaugsmi, ir sācis darbību. Tāpat arī Komisija ir nākusi klajā ar vairākiem konkrētiem priekšlikumiem ieviest vienotā tirgus stratēģijas², kapitāla tirgu savienības³, Enerģētikas savienības⁴ un digitālā vienotā tirgus pamatelementus⁵. Tika veikti būtiski pasākumi, lai nodrošinātu taisnīgu un efektīvu uzņēmumu aplikšanu ar nodokļiem⁶. Komisija nodrošināja ātrus turpmākus pasākumus saistībā ar ceļvedi ekonomiskās un monetārās savienības (EMS) padziļināšanai, kas izklāstīts piecu priekšsēdētāju ziņojumā.⁷ Visbeidzot, Komisija turpina konsekventi un pastāvīgi strādāt pie tā, lai sekmētu koordinētu Eiropas rīcību bēgļu un migrācijas jomā.

Šī Komisija savu nodarbinātības un izaugsmes stratēģiju izklāstīja pagājušajā gadā, kad tā iesniedza savu gada izaugsmes pētījumu par 2015. gadu. Šodien tā savā gada izaugsmes pētījumā par 2016. gadu ir izvirzījusi prioritātes nākamajam gadam. Atveseļošanās procesa ilgspējību un konverģences procesa atjaunošanu var nodrošināt tikai tad, ja visas ES iestādes un dalībvalstis darbojas kopā. Lai to paveiktu, ir jāiesaista Eiropas Parlaments un valstu parlamenti, sociālie partneri, valstu, reģionālās un vietējās iestādes un pilsoniskās sabiedrības kopumā. Saskaņā ar priekšlikumu, kas izklāstīts paziņojumā par EMS izveides pabeigšanu, Komisija ir sākusi dialogu ar Eiropas Parlamentu pirms šā gada izaugsmes pētījuma iesniegšanas⁸. Eiropas Parlaments turpinās uzņemties vadošo lomu un sniegt politiskas norādes par ekonomikas un sociālās jomas prioritātēm. Parlamenta loma ir jo īpaši svarīga demokrātiskās pārskatatbildības un pārredzamības stiprināšanā un atbildību par reformu veikšanu sekmēšanā.

1. Politikas prioritātes

Gada izaugsmes pētījumā par 2015. gadu noteiktās ekonomikas un sociālās prioritātes joprojām ir aktuālas, taču politikas centieni ir jāstiprina nolūkā nodrošināt atveseļošanas ilgspēju, atraisīt ieguldījumu potenciālu, stiprināt ES dalībvalstu pielāgošanās spējas, sekmēt produktivitāti un paātrināt konverģences procesu. Ņemot vērā minēto, Komisija ierosina koncentrēt centienus 2016. gadā uz šādām trim prioritātēm:

– **investīciju atjaunota piesaiste** – i) panākumi, kādi gūti privāto un publisko investīciju piesaistē un stratēģisko projektu atlasē saistībā ar Investīciju plānu Eiropai, ir jāpapildina ar uzlabotu investīciju un normatīvo vidi valsts un Eiropas līmenī; ii) lai stiprinātu stabilitāti eurozonā un ārpus tās, ir jāpabeidz banku savienības izveide; ir jāpaātrina kapitāla tirgu savienības izveide, lai uzņēmumiem būtu piekļuve plašākiem un daudzveidīgākiem finansējuma avotiem un finanšu nozare spētu pilnībā atbalstīt reālo ekonomiku; ir arī jārisina problēmas saistībā ar parādu apjomu, kas kavē finansēšanas un ieguldījumu lēmumus; iii) ieguldījumu prioritātēm jāaptver citas jomas, proti, ne tikai tradicionālo infrastruktūru, bet arī cilvēkkapitālu un saistītos sociālos ieguldījumus;

– **strukturālo reformu ātrāka īstenošana valstu ekonomikas modernizēšanai** – i) reformu pamatā jābūt efektīvai dalībvalstu sadarbībai un tās jāvērs uz ražīguma paaugstināšanu un

² COM(2015) 550.

³ COM(2015) 468.

⁴ COM(2015) 080.

⁵ COM(2015) 192.

⁶ COM(2015) 302.

⁷ COM(2015) 600.

⁸ Tostarp 2015. gada 11. novembra plenārsēdē.

augšupvērstu konvergenci; ii) darba tirgus politikai jāspēj nodrošināt līdzsvaru starp elastīguma un drošības apsvērumiem; pastiprināti jāpievēršas jauniešu un ilgtermiņa bezdarbam, iii) integrētākiem un konkurētspējīgākiem produktu un pakalpojumu tirgiem būtu jāstimulē inovācija un darbvietu radīšana;

– **atbildīga fiskālā politika** – i) daudzās valstīs ir nepieciešams turpināt atbalstīt fiskālo konsolidāciju, kas ir labvēlīga izaugsmei un pašu kapitālam, ii) nodokļu sistēmām jāvērsās pret darbvietu izveides stimula trūkumu un minētās nodokļu sistēmas jāpadara taisnīgākas un efektīvākas, iii) būtu jāmodernizē sociālās aizsardzības sistēmas, lai tās spētu efektīvi reaģēt uz riskiem visa dzīves cikla garumā, nezaudējot fiskālo ilgtspēju, ņemot vērā gaidāmo demogrāfisko problēmjaudājumu aktualizēšanos.

Šīs prioritātes atbilst ceļvedim, kas izklāstīts piecu priekšsēdētāju ziņojumā par Eiropas ekonomiskās un monetārās savienības izveides pabeigšanu. Tajās lielāka nozīme piešķirta nodarbinātības un sociālās jomas rādītājiem.

Pamatojoties uz pagājušogad gūto pieredzi, Eiropas pusgads turpmāk tiks iedalīts divos secīgos posmos, kuros skaidrāk nošķirts Eiropas posms (no novembra līdz februārim) un valsts posms (no februāra līdz jūnijam). Papildu visu eurozonas dalībvalstu ekonomikas politikas un budžeta procesu nepieciešamajai uzlabotajai koordinācijai un stingrākai uzraudzībai ir nepieciešams cieši pārraudzīt un analizēt kopējo ekonomisko, sociālo un fiskālo situāciju visā eurozonā un, veidojot valstu politiku, ņemt vērā šādas analīzes rezultātus. Lai problēmjaudājumi, kas skar visu eurozonu, tiktu jau laicīgi ņemti vērā, Komisija kopā ar šo gada izaugsmes pētījumu publisko priekšlikumu ieteikumiem, kas paredzēti eurozonai.⁹

Stratēģija “Eiropa 2020” – labāka izpilde un pārraudzība

Stratēģijā “Eiropa 2020”, kas 2010. gadā aizsāka kā ES stratēģija nolūkā izveidot gudru, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi Eiropā, ir nosprausti pieci vērienīgi mērķi, kuri ES jāsasniedz līdz 2020. gadam nodarbinātības, pētniecības un izstrādes, klimata pārmaiņu un enerģētikas, izglītības, kā arī nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanas jomās. Lai arī esam uz pareizā ceļa attiecībā uz mērķiem klimata pārmaiņu, enerģētikas un izglītības jomā, krīzes rezultātā ir radušies šķēršļi citu mērķu sasniegšanai, jo īpaši nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanas jomās, kur situācija ir pasliktinājusies. Stratēģija “Eiropa 2020” ir kalpojusi par atskaites sistēmu aktivitātēm ES līmenī, dažādās Parlamenta un Padomes struktūrās, kā arī valstu un reģionālajos līmeņos: dalībvalstis valstu mērķus ir noteikušas, pamatojoties uz ES mērķiem; ziņošana par šiem mērķiem ir notikusi ikgadējo valsts reformu programmu ietvaros; Eiropas Savienības Statistikas birojs (*Eurostat*) ir regulāri publicējis visaptverošus ziņojumus, kur sniedzis detalizētas ziņas par panākto progresu.¹⁰ Stratēģija “Eiropa 2020” ir bijusi pamats stratēģiskajām izvēlēm Komisijas darbā. Šīs stratēģiskās izvēles nosaka arī ES izdevumus: tās noteica virzību, gatavojot 2014.–2020. gada daudzgadu finanšu shēmu (DFS), izstrādājot Eiropas strukturālo un investīciju fondu programmas un uzsākot jaunas finansēšanas programmas ES līmenī. Iepriekš minēto labi ilustrē pētniecības, inovācijas un tehnoloģiskās attīstības programma “Apvārsnis 2020”, kuras finansējums, neskatoties uz ierobežotajiem budžeta resursiem ES līmenī, tika būtiski palielināts.

2014.–2015. gadā, tuvojoties pusceļa atzīmei virzībā uz 2020. gada mērķiem, Komisija ar paziņojumu “Stratēģijas “Eiropa 2020” gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei novērtējums” aizsāka stratēģijas “Eiropa 2020” mērķu pārskatīšanu. Šī procesa ietvaros tika veikta sabiedriskā apspriešana, kurā secināts, ka stratēģiju “Eiropa 2020” joprojām uzskata par piemērotu satvaru nodarbinātības un izaugsmes veicināšanai ES un valstu līmenī. Lai arī ne visās jomās ir sasniegti rezultāti, tā ir radījusi labvēlīgu ietekmi, sekmējot rīcību ES līmenī un dalībvalstīs vairākās tādās jomās, kuras ir galvenie nodarbinātības un izaugsmes virzītājspēki. Tomēr apspriešanās secināts arī, ka dalībvalstis vēl neīsteno stratēģiju pietiekamā mērā un ka ir nepieciešama padziļinātāka iesaiste uz vietas.

⁹ COM(2015) 692 un SWD(2015) 700.

¹⁰ *Smarter, greener, more inclusive? Indicators to support the Europe 2020 strategy*, Eurostat, 2015. gada izdevums.

Pamatojoties uz pārskatīšanas rezultātiem, Komisija Eiropas pusgada kontekstā pēc iespējas efektīvāk izmantos esošo stratēģiju un tās rīkus, uzlabojot tās īstenošanu un pārraudzību. Tādējādi, lai nodrošinātu, ka stratēģijai “Eiropa 2020” joprojām ir būtiska loma, Komisija ir pielāgojusi norādījumus dalībvalstīm par valsts reformu programmu sagatavošanu.

Tāpat Komisija nākamgad sāks izstrādāt ilgtermiņa redzējumu tālākai nākotnei – pēc 2020. gada –, un tajā tiks ņemti vērā jaunie ilgtspējīgas attīstības mērķi 2030. gadam, par kuriem ir vienojusies Apvienoto Nāciju Organizācija.

2. Jaunu investīciju piesaistīšana

Zemo procentu likmju, augstās finanšu tirgu likviditātes un publiskā un privātā sektora dalībnieku aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšanas kontekstā investīciju apjoms joprojām ir mazs. Šādos apstākļos ir skaidrs, ka ir nepieciešams Investīciju plāns Eiropai — saskaņota rīcība investīciju jomā, lai saglabātu konkurētspēju un veicinātu ekonomisko aktivitāti. Plāna mērķis ir stimulēt finansējumu investīcijām, novērst šķēršļus, sekmēt inovāciju un padziļināt vienoto tirgu.

Investīciju plāna Eiropai īstenošana

Pagājušajā gadā Komisija ierosināja Investīciju plānu ar mērķi mobilizēt vismaz 315 miljardus euro papildu investīcijās nākamajos trīs gados un panākt investīciju atjaunošanos ilgtspējīgā apjomā, kāds bija pirms krīzes. Investīciju plāna mērķis ir mobilizēt papildu investīcijas Eiropā, gan ar esošajiem, gan jauniem instrumentiem, izveidojot labāku vidi investīcijām un vēl vairāk nostiprinot vienoto tirgu.

Pateicoties Eiropas Parlamenta un Padomes ātri sniegtajam atbalstam un Eiropas Investīciju bankas operatīvajam darbam, investīciju plāns tagad darbojas. Eiropas Stratēģisko investīciju fonds (ESIF), ko Komisija ierosināja janvārī, ir izveidots un darbojas, lai atbalstītu projektus ar lielāku risku un lielāku atdevi, kuriem citādi būtu grūti atrast finansējumu. Darbu ir sācis Eiropas Investīciju konsultāciju centrs, kura mērķis ir palīdzēt investoriem un projektu vadītājiem. Eiropas Investīciju projektu portāls sāks darboties nākamā gada sākumā. Portālā, pamatojoties uz ticamiem un vienkāršiem atsauces kritērijiem, varēs reklamēt potenciālos investīciju projektus investoriem. Daudzas dalībvalstis ir arī iemaksājušas ievērojamus finanšu līdzekļus, lai atbalstītu fonda darbību, vai nu ar savu nacionālo attīstības banku starpniecību, vai citādi.

Lai neapstātos pie sasniegtā, dalībvalstis tiek aicinātas arī turpmāk informēt attiecīgās mērķgrupas par ESIF, atbalstīt privāto un publisko investīciju projektu un līdzinvestīciju platformu izstrādāšanu iesniegšanai Eiropas Investīciju bankā, lai, iespējams, saņemtu ESIF finansējumu, un publicēšanai Eiropas Investīciju projektu portālā, lai piesaistītu potenciālos investorus. Eiropas Investīciju konsultāciju centra pakalpojumus varētu izmantot, lai veidotu labākus investīciju projektus un piekļūtu iespējām saņemt ES finansējumu. Turklāt dalībvalstis, kuras vēl nav piešķirušas resursus Investīciju plānam, tiek aicinātas to darīt.

Dalībvalstīm vajadzētu arī pilnībā izmantot iespēju apvienot ESIF līdzekļus ar citiem ES līdzekļiem, kas pieejami programmas “Apvārsnis 2020”, Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta un Eiropas strukturālo un investīciju fondu ietvaros, īpaši tādēļ, ka tagad tiek pastiprinātas ES programmas saskaņā ar daudzgadu finanšu shēmu 2014.–

2020. gadam un visā Eiropā arvien vairāk tiek atbalstītas investīcijas uz vietas infrastruktūrā, inovācijā un zināšanās. Dalībvalstīm būtu jāidentificē un jānovērš specifiski administratīvi vai reglamentējoši šķēršļi, kas kavē ātru finansējuma piešķiršanu. Saistībā ar pašreiz notiekošo daudzgadu finanšu shēmas pārskatīšanu Komisija arī izvērtēs līdz šim ar ES fondu palīdzību sasniegto, lai vienkāršotu un racionalizētu fondu īstenošanu un palielinātu sinerģiju ar valsts un privāto finansējumu, pastiprinot sviras efektu uz valsts investīcijām.

ESIF jomā paveiktais¹¹ — dalībvalstu iemaksas un apstiprinātie projekti

Deviņas dalībvalstis ir solījušas iemaksāt līdzekļus Investīciju plānam galvenokārt ar savu nacionālo attīstības banku starpniecību: Bulgārija (100 miljoni euro), Vācija (8 miljardi euro), Spānija (1,5 miljardi euro), Francija (8 miljardi euro), Itālija (8 miljardi euro), Luksemburga (80 miljoni euro), Slovākija (400 miljoni euro), Polija (8 miljardi euro) un Apvienotā Karaliste (8,5 miljardi euro/6 miljardi Lielbritānijas mārciņu).

Attiecībā uz MVU un uzņēmumiem ar vidēji lielu kapitālu ESIF ir ļāvis Eiropas Investīciju fondam (EIF) no MVU daļas stiprināt darbības programmu *COSME* un "Apvārtnis 2020" ietvaros un veicināt izaugsmi MVU sektorā. Līdz šim EIF ietvaros ir apstiprināti 69 projekti ar finanšu starpniekiem 18 valstīs: Beļģijā, Bulgārijā, Čehijas Republikā, Dānijā, Igaunijā, Francijā, Vācijā, Ungārijā, Īrijā, Itālijā, Luksemburgā, Nīderlandē, Polijā, Portugālē, Rumānijā, Slovēnijā, Zviedrijā un Apvienotajā Karalistē. EIF ietvaros jau ir parakstītas 56 darbības, kuru kopējais ESIF finansējums ir aptuveni 1,4 miljardi euro, ar ko tiek plānots piesaistīt investīcijas vairāk nekā 22 miljardus euro apmērā. Tiek plānots, ka to izmantos aptuveni 71 000 MVU un uzņēmumi ar vidēji lielu kapitālu Beļģijā, Bulgārijā, Čehijas Republikā, Francijā, Vācijā, Itālijā, Luksemburgā, Nīderlandē, Polijā, Portugālē, Slovēnijā, Apvienotajā Karalistē u. c.

Turklāt Eiropas Investīciju banka ir apstiprinājusi 32 projektus infrastruktūras un inovācijas daļā un ir pieprasījusi tiem ES galvojumu ESIF ietvaros. Minētie projekti attiecas uz šādām dalībvalstīm: Austrija, Beļģija, Dānija, Francija, Somija, Vācija, Īrija, Itālija, Nīderlande, Slovākija, Spānija un Apvienotā Karaliste. Aptuveni puse no šiem projektiem sekmē investīcijas atjaunojamās enerģijas, energoefektivitātes un citos pasākumos, kas veicina pāreju uz mazoglekļa ekonomiku. Pārējie projekti ir tādās jomās kā pētniecība, attīstība un rūpnieciskā inovācija, digitālā un sociālā infrastruktūra, transports un finansējuma pieejamība maziem uzņēmumiem.

Pamatojoties uz līdz šim paveikto saistībā ar abām iepriekš minētajām daļām, Investīciju plāns būs piesaistījis vairāk nekā 44 miljardus euro papildu finansējuma Eiropas Savienībā. Saskaņā ar neseno EIB paziņojumu ir paredzams, ka ESIF ietvaros līdz 2015. gada beigām Eiropā būs mobilizētas investīcijas aptuveni 50 miljardi euro apmērā.

Turklāt ir nepieciešams ar steigu pievērsties ieguldījumu vides uzlabošanai, nodrošinot lielāku regulatīvo paredzamību, uzlabojot un dažādojot finansējuma avotus un veicinot vienlīdzīgus konkurences apstākļus Eiropas Savienībā, un novēršot šķēršļus investīcijām gan ES iekšienē, gan ārpus ES. ES līmenī ir sākts darbs vairākos virzienos, kā to paredz vienotā tirgus stratēģija, enerģētikas savienība un digitālais vienotais tirgus. Šis darbs ES ir jāpapildina ar pasākumiem valstu līmenī.

Lai paātrinātu pārmaiņas minētajās jomās un veicinātu to, ka investoriem būtu interese investēt dalībvalstīs, vienlaikus ar šo gada izaugsmes pētījumu¹² tiek publicēta arī informācija par konkrētu valstu galvenajām problēmām investīciju jomā valsts līmenī. Šī sākotnējā analīze par šķēršļiem investīcijām katrā dalībvalstī apstiprina, ka investīciju modeļi un šķēršļi investīcijām dažādās dalībvalstīs ļoti atšķiras. Nav viena risinājuma, kas derētu visām valstīm. Pārstrādātā Eiropas pusgada ietvaros Komisija plāno sākt dialogu ar dalībvalstīm par minēto problēmu identificēšanu un to iespējamo novēršanu, rīkojot tematiskās diskusijas Padomē u. c. pasākumus. Šīs problēmas tiks sīkāk analizētas saistībā ar ziņojumiem par konkrētām valstīm, kurus paredzēt publicēt 2016. gada februārī.

¹¹ Stāvoklis 2015. gada 18. novembrī.

¹² Komisijas dienestu darba dokuments (2015) 400.

Reālās ekonomikas finansēšanas nosacījumu uzlabošana

Kreditešanas nosacījumi ir ievērojami uzlabojušies, taču stāvoklis dalībvalstīs joprojām atšķiras. Dažādās vietās uzņēmumiem joprojām ir atšķirīgi finansēšanas nosacījumi. Tāpēc ir nepieciešams turpināt politiku, kuras mērķis ir atjaunot pieņemamus finansēšanas nosacījumus visās dalībvalstīs.

Turklāt daudzas dalībvalstis saskaras ar tādām problēmām kā pārmērīgi lielas privātā sektora parādsaistības un liels ieņēmumus nenesošu kredītu apjoms, kas traucē finanšu starpniecības darbību un kavē ieguldījumu lēmumu pieņemšanu korporatīvajā sektorā. Dažās dalībvalstīs ierobežotā spēja atvieglot ienākumus nenesošo aizdevumu noregulējumu traucē bankām atsākt aizdevumu sniegšanu.

Vēl viena problēma ir nepieciešamība atvieglot parāda apkalpošanas slogu privātajam sektoram. Lai to panāktu, ir jāievieš moderns un efektīvs regulējums maksātnespējas un uzņēmumu bankrota gadījumu risināšanai. Maksātnespējas regulējums, kas labi darbojas, ir ļoti svarīgs investīciju lēmumu pieņemšanai, jo tajā tiek definētas aizdevēju un aizdevumu ņēmēju tiesības finansiālu grūtību gadījumā.

Banku savienība ir būtisks sasniegums ekonomikas un monetārās savienības finanšu stabilitātes stiprināšanai. Visām dalībvalstīm ir nepieciešams pēc iespējas drīz transponēt visus attiecīgos tiesību aktus. Īpaši svarīgi ir ātri īstenot Banku atveseļošanas un noregulējuma direktīvu un Direktīvas par noguldījumu garantiju sistēmām jaunākās pārskatītās versijas. Vienlaikus Komisija ir nākusi klajā ar papildu pasākumiem, lai pabeigtu banku savienības izveidi, ierosinot Eiropas noguldījumu apdrošināšanas sistēmu.¹³ Paralēli tiks turpināts darbs, lai vēl vairāk samazinātu riskus banku sektorā.

Jāturpina arī darbs, lai novērstu šķēršļus kapitāla brīvai aprītei vienotajā tirgū un dažādotu un paplašinātu finansējuma avotus reālajai ekonomikai. Šajā kontekstā Komisija ir nākusi klajā ar vērienīgu ceļvedi, lai līdz 2019. gadam panāktu kapitāla tirgu savienības izveidi. Daži pasākumi, kas nepieciešami, lai to sasniegtu, ir juridiski un par tiem ir jāvienojas Eiropas līmenī. Tomēr šādas ES iniciatīvas ir jāpapildina ar pasākumiem valstu līmenī, piemēram, pasākumiem administratīvā sloga mazināšanai vai papildu prasību nenoteikšanu direktīvu transponēšanai valstu tiesību aktos (“pārmērīga regulēšana”), piemēram, nodokļu šķēršļi pārrobežu investīcijām.

Ieguldījumi cilvēkkapitālā

Pasākumi, ko nepieciešams veikt, lai atjaunotu nodarbinātību un ilgtspējīgu izaugsmi, ietver pārdomātus ieguldījumus Eiropas cilvēkkapitālā un uz rezultātiem vērstas izglītības un apmācības sistēmu reformas. Ja cilvēki būs apguvuši attiecīgās prasmes, tiks sekmēta inovācija un konkurētspēja. Tās ir pamatā augstas produktivitātes sasniegšanai un visefektīvāk pasargā cilvēkus no bezdarba, kā arī mazina nabadzības un sociālās atstumtības risku. Lai gan pasaules mērogā ES ir priekšgalā prasmju un zināšanu nodrošināšanā, taču tās valstu izglītības un apmācības sistēmas nedarbojas tik labi, kā vajadzētu. Aptuveni 20 % no darbaspējīgā vecuma iedzīvotājiem ir tikai pašas elementārākās prasmes, piemēram, lasītprasme vai rēķinātprasme, bet 39 % uzņēmumu ir grūti atrast darbiniekus ar vajadzīgajām prasmēm. Šīs grūtības ir akcentējusi gan gadiem ilgstošā krīze, gan strauji mainīgais darba

¹³ COM(2015) 586.

modelis digitālajā ekonomikā. Bezdarbs ir īpaši skāris mazkvalificētos darbiniekus. Daudzās nozarēs vai reģionos ir palielinājusies prasmju neatbilstība.

Turklāt ir būtiski, lai dalībvalstis plašāk veicinātu sociālos ieguldījumus, arī tādās jomās kā veselības aizsardzība, bērnu aprūpe, atbalsts mājokļiem un rehabilitācijas pakalpojumi, lai stiprinātu cilvēku pašreizējās un nākotnes spējas iesaistīties darba tirgū un tam pielāgoties. Ar atbalstu no ES programmām, piemēram, Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem, var paveikt daudz. Sociālie ieguldījumi ar laiku nodrošina ekonomisku un sociālu atdevi, īpaši nodarbinātības izredžu, darba ienākumu un ražīguma, nabadzības novēršanas un sociālās kohēzijas stiprināšanas ziņā. Sociālā infrastruktūra būtu jānodrošina elastīgāk, to vairāk pieskaņojot individuālām vajadzībām un labāk integrējot, lai veicinātu to cilvēku aktīvu integrāciju, kuri ir darba tirgus visvājākais posms.

3. Strukturālo reformu īstenošana ar mērķi modernizēt mūsu tautsaimniecību

Reformu efektīva īstenošana ar mērķi nodrošināt pareizu normatīvo un institucionālo vidi un netraucēti funkcionējošu ekonomiku ir izšķiroši svarīga, lai rosinātu investīcijas, sekmētu jaunu nodarbinātību, paaugstinātu dzīves standartus un veicinātu konvergenci Eiropas Savienībā.

Visām dalībvalstīm būtu jāizmanto pašreizējais labvēlīgais impulss, lai pastiprinātu savus centienus nodrošināt labi funkcionējošus darba, produktu un kapitāla tirgus, kvalitatīvas izglītības un apmācības sistēmas, modernas un efektīvas sociālā nodrošinājuma sistēmas un veicinātu inovāciju un uzņēmējdarbību.

Strukturālo reformu labāka koordinācija un atbalsts tām

Dalībvalstis savus pasākumus, lai modernizētu savas tautsaimniecības un novērstu makroekonomikas nelīdzsvarotības, kas konstatētas iepriekšējos gados¹⁴, bet joprojām pastāv jomas, kas rada bažas, un rodas jaunas problēmas. Tas ir parādīts 2016. gada brīdinājuma mehānisma ziņojumā, kas publicēts līdztekus gada izaugsmes pētījumam, kurā ir norādītas vairākas valstis, par kurām jāveic padziļināts pārskats makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūras ietvaros.

Kaut arī konverģence ir atsākusies, dalībvalstu rezultāti dažās jomās, kurām ir izšķiroša nozīme attiecībā uz produktivitāti un konverģenci, ievērojami atšķiras. Komisija plāno iesaistīties diskusijās ar dalībvalstīm un galvenajām ieinteresētajām personām par problēmām, ar kurām nākas saskarties, un optimālajiem politikas risinājumiem, veicinot konverģenci ar labāko rādītāju uzrādītājiem. Salīdzinoša novērtēšana, t.i., salīdzinoša izpēte, ievērojot konkrētu rādītāju kritēriju¹⁵, kas saistīti ar ekonomikas un sociālo sniegumu un politiku katrā dalībvalstī, var būt noderīgs rīks, lai identificētu nepietiekamu sniegumu un vajadzību rīkoties jau agrīnā posmā, lai efektīvi pārraudzītu progresu un efektīvi paziņotu par politikas rīcības rezultātiem. Tas var palīdzēt palielināt dalībvalstu atbildību par strukturālajām reformām un palīdzēt nodrošināt to īstenošanu.

¹⁴ COM(2015) 691.

¹⁵ Parasti rādītāji tiek novērtēti pret vienu vai vairākām attiecīgajām vērtībām, piemēram, pret vidējo vērtību, augšējo ceturtdaļu, labāko kategorijā, kaimiņvalsti vai tikai vienu valsti, kuras sniegumam kāds vēlas līdzināties.

Komisija pakāpeniski ierosinās izstrādāt kritērijus un apmainīties ar paraugpraksi dažādās politikas jomās, par pamatu izmantojot pastāvošo tematisko analīzi, kas kopā ar dalībvalstīm izstrādāta dažādos forumos. Kā norādīts Piecu priekšsēdētāju ziņojumā "Eiropas ekonomiskās un monetārās savienības izveides pabeigšana"¹⁶, kopīgi standarti var palīdzēt konverģences procesā, lai panāktu noturīgākas ekonomiskās struktūras. Ziņojumā ierosināts, ka šādiem kopīgiem standartiem būtu jākoncentrējas galvenokārt uz darba tirgiem, konkurētspēju, uzņēmējdarbības vidi un publisko pārvaldi, kā arī dažiem nodokļu politikas aspektiem.

Turklāt ES finansējumam var būt vitāli svarīga loma, atbalstot reformu īstenošanu un tieši iepludinot investīcijas reālajā ekonomikā, ja tā mērķi ir pārdomāti un tas tiek efektīvi piemērots. Šajā kontekstā nesenantos konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos izklāstītās prioritātes ir ņemtas vērā, plānojot Eiropas strukturālos un investīciju fondus 2014.–2020. gadam. Strukturālo reformu atbalstam Komisija centīsies uzlabot Eiropas strukturālo un investīciju fondu izmantošanu, lai atbalstītu konkrētām valstīm adresēto ieteikumu īstenošanu, tostarp izmantojot tādas pasākumus, kas sasaista šo fondu efektivitāti ar pareizu ekonomikas pārvaldību. Dalībvalstīm būtu jādara viss iespējams, lai nodrošinātu, ka pilnībā tiek izmantots ES finansējuma potenciāls. Tīkmēr reformu īstenošana tiks atbalstīta, izmantojot attiecīgas ES finansējuma programmas to politikas jomās un pakāpeniski ieviešot tehnisko palīdzību, ko piedāvā Komisijas Strukturālo reformu atbalsta dienests. Šim gada izaugsmes pētījumam ir pievienots priekšlikums par finansējumu tehniskai palīdzībai dalībvalstīm¹⁷.

Nodarbinātības un iekļaujošas sociālās politikas veicināšana

Darbavietu radīšanai jāturpina būt reformu centienu būtiskam aspektam. Bezdarbs sācis samazināties, ņemot vērā pakāpenisku atveseļošanos. Šajās tendencēs sava nozīme ir bijusi atbalstošai makroekonomikas politikai un strukturālo reformu ietekmei. Tomēr pārāk daudziem darba meklētājiem joprojām ir grūti atrast darbu, jo pieprasījums turpina būt zems un viņu prasmes, iespējams, neatbilst tām, kas ir nepieciešamas vakantajās darbavietās.

Kā uzsvērts vienotā nodarbinātības ziņojuma projektā¹⁸, bezdarba līmenis joprojām ir pārāk augsts – 2015. gada augustā bez darba bija 23 miljoni Eiropas iedzīvotāju. Turklāt aptuveni puse iedzīvotāju, kuriem nav darba¹⁹, ir bijuši bezdarbnieki ilgāk par vienu gadu. Ilgtermiņa bezdarba līmenis kopš 2008. gada ir gandrīz divkāršojies²⁰ ar ievērojamām atšķirībām dalībvalstu starpā. Jauniešu bezdarbs, kaut arī kopumā samazinās, joprojām ir ļoti augsts – vairumā dalībvalstu pārsniedzot 20 %. Valsts, reģionālajām un vietējām pārvaldes iestādēm būtu jāvirza darbs pie jauniešu bezdarba atbilstīgi "Garantija jauniešiem", veicot sistēmiskas pārmaiņas pārejā no skolas uz darba dzīvi, aktivizēšanas politiku un labi funkcionējošus publiskos nodarbinātības dienestus.

Pastāvīgs ilgtermiņa bezdarbs ietekmē sabiedrību kopumā, radot smagas sociālās sekas attiecīgajām personām un negatīvu ietekmi uz izaugsmi un publiskajām finansēm. Ilgtermiņa

¹⁶ 2015. gada 22. jūnija ziņojums. Skatīt arī COM(2015) 600.

¹⁷ COM(2015) 701.

¹⁸ COM(2015) 700.

¹⁹ Vairāk par 12 miljoniem.

²⁰ Sasniedzot 5,1 % Eiropas Savienībā un 6,1 % eurozonā 2014. gadā.

bezdarbs ir viens no tiem faktoriem, kas ir saistīts ar nabadzības pieaugumu ES kopš krīzes sākuma. 2014. gadā²¹ ceturtdaļu ES iedzīvotāju apdraudēja nabadzība vai sociālā atstumtība.

Dalībvalstīm jāpastiprina centieni risināt ilgtermiņa bezdarba problēmu atbilstīgi norādēm, kas ierosinātas ieteikumā par ilgtermiņa bezdarbnieku integrēšanu darba tirgū.²² Konkrēti, lai nodrošinātu, ka ilgtermiņa bezdarbnieki saņem individualizētu pieeju, vienkāršotu piekļuvi un pārredzamāku atbalstu, būtu jāievieš nolīgumi par integrāciju darbā un vienots kontaktpunkts.

Ar politikas rīcību jāturpina novērst dažādām valstu sistēmām raksturīgos šķēršļus uzņēmējdarbībai un darbavietu radīšanai. Konkrēti, ar darbaspēku saistītie nodokļi un pabalstu sistēmas būtu jāizstrādā un jāīsteno tā, lai stimulētu investīcijas un nodarbinātību. Eurogrupa 2015. gada septembrī izdeva kopīgus principus, pēc kuriem vajadzētu vadīties eurozonas dalībvalstu centienos samazināt nodokļu īpatsvaru darbaspēka izmaksās. Eurogrupa piekrita salīdzinoši novērtēt eurozonas dalībvalstu darbaspēka nodokļu slogu pret IKP svērto ES vidējo rādītāju. Notiekošajai salīdzinošai novērtēšanai kopā ar paraugprakses apmaiņu vajadzētu sniegt jaunu stimulu darbaspēka nodokļu reformēšanai valsts līmenī un atbalstīt dalībvalstis to centienos samazināt kopējās nodarbinātības izmaksas, samazinot nodokļu īpatsvaru darbaspēka izmaksās²³. Turklāt dalībvalstīm būtu jāveic pasākumi, kas stimulē inovatīvu jaunuzņēmumu veidošanu un atvieglo darbavietu radīšanu, jo īpaši MVU.

Dzimumu atšķirība nodarbinātības līmeņa ziņā vairākās dalībvalstīs joprojām ir īpaši liela. Neraugoties uz faktu, ka sievietes mēdz uzrādīt labākus rādītājus nekā vīrieši izglītības iegūšanas jomā, viņas joprojām ir nepietiekami pārstāvētas darba tirgū. Dalībvalstīm vajadzētu būt vispusīgai pieejai darba un privātās dzīves līdzsvara uzlabošanai, tostarp izmantojot aprūpes iespējas, atvaļinājuma un elastīga darbalaika kārtību, kā arī nodokļu un pabalstu sistēmas, kurās nav šķēršļu otriem ienākumu saņēmējiem strādāt vai strādāt vairāk. Īpaša uzmanība ir jāpievērš vientuļajiem vecākiem un cilvēkiem ar aprūpes pienākumiem.

Lai panāktu gan elastību, gan drošību darba pasaulē, ir nepieciešami visaptveroši reformu centieni, kas vienlaikus pievēršas darba tirgus segmentācijai, adekvāta atalgojuma tendencēm, labi izstrādātām ienākumu atbalsta sistēmām, politikai, lai atvieglotu pāreju uz jaunām darbavietām, apgādātu darba meklētājus ar pareizajām prasmēm un labāk piemeklētu viņiem vakantas darbavietas. Šī pieeja būs sekmīga tikai tad, ja tā būs balstīta uz sociālo partneru spēcīgu iesaisti²⁴.

Lai nodrošinātu augstu nodarbinātības līmeni visā ES un veicinātu konvergenci, reālajam atalgojumam jāturpina attīstīties atbilstīgi ražīgumam vidējā termiņā. Šajā procesā izšķiroša nozīme ir sociālajiem partneriem. Algu noteikšanas sistēmām, tostarp kolektīvajiem līgumiem, būtu jāpieļauj zināma elastība attiecībā uz diferencētiem algu pieaugumiem nozaru starpā un to ietvaros tā, lai reālās algas un ražīguma attīstība laika gaitā tiktu pareizi saskaņotas. Šajā kontekstā ir svarīgi, ka darba ņēmēju pārstāvība ir labi nodrošināta un pastāv sarunu risināšanas kārtības efektīva koordinācija dažādo līmeņu starpā.

²¹ Jaunākie pieejamie dati.

²² Priekšlikums Padomes ieteikumam par ilgtermiņa bezdarbnieku integrāciju darba tirgū, COM(2015) 462.

²³ Eurogrupas paziņojums par strukturālo reformu programmu — tematiskas debates par izaugsmi un nodarbinātību: salīdzinošs novērtējums par darbaspēkam uzlikto nodokļu slogu, 638/15, 12.9.2015.

²⁴ Nodarbinātības pamatnostādnes (Padomes Lēmums 11360/15, 2015. gada 5. oktobris) dalībvalstis aicinātas ievērot valsts praksi attiecībā uz sociālo dialogu un nodrošināt nepieciešamās politiskās iespējas, lai darba tirgus reformu īstenošanā, tostarp valstu mehānismos darba samaksas noteikšanai, ņemtu vērā plašos sociālekonomiskos jautājumus.

Dalībvalstīm būtu jāturpina modernizēt un vienkāršot nodarbinātības aizsardzības tiesību aktus, nodrošinot darba ņēmēju efektīvu aizsardzību un sekmējot pārejas iespējas darba tirgū starp dažādām darbavietām un profesijām. Stabils un prognozējams darba attiecības un jo īpaši pastāvīgāku līgumu veidi rosina darba devējus un darba ņēmējus vairāk ieguldīt prasmju apguvē un mūžizglītībā. Tās ļauj personām plānot nākotni, nodrošinot ilgtspējīgas izredzes veidot karjeru un palielināt ienākumus. Pēdējo gadu laikā vispārējās nodarbinātības palielinājumu galvenokārt virza pagaidu līgumu skaita palielināšanās, kas nav neparasti atvēršanās agrīnajos posmos. Vispārīgākai virzībai uz elastīgākiem darba tirgiem būtu jāatvieglo nodarbinātības radīšana, bet arī jādod iespēja pāriet uz pastāvīgākiem līgumiem. Tai nevajadzētu radīt nedrošākas darbavietas. Dalībvalstīm būtu arī jāpastiprina centieni apkarot nedeklarēto darbu.

Lai apkarotu nabadzību un sociālo atstumtību, ir nepieciešamas efektīvākas sociālās aizsardzības sistēmas, vienlaikus saglabājot ilgtspējīgas publiskās finanses un stimulus strādāt. Jebkāda šāda tendence būs jāturpina, lai nodrošinātu, ka strādājošo pabalstu, bezdarbnieka pabalstu un minimālo ienākumu shēmu plāni stimulē ienākšanu darba tirgū. Adekvāts un labi izplānots ienākumu atbalsts, piemēram, bezdarbnieka pabalsti un minimālo ienākumu shēmas, ļauj tiem cilvēkiem, kuriem nav darba, nodarboties ar darba meklēšanu un apmācību, palielinot savas izredzes atrast piemērotu darbu, kas atbilst viņu prasmēm.

Visbeidzot, ir vajadzīgi visaptveroši integrācijas pasākumi no darba tirgus attālinātajiem cilvēkiem, jo īpaši atsaucoties uz liela skaita bēgļu neseno ierašanos. Migrantu un īpaši bēgļu integrēšanai ir vajadzīga visaptveroša pieeja, lai atvieglotu viņu piekļuvi darba tirgum un – vispārīgāk – viņu dalību sabiedrībā.

Turpmāk uzlabot preču un pakalpojumu tirgus un uzņēmējdarbības vidi

Preču un pakalpojumu tirgu darbības uzlabošana joprojām ir problēma daudzām dalībvalstīm. Problēmas atšķiras starp dalībvalstīm, bet ietver preču un pakalpojumu tirgu elastīguma uzlabošanu, pētniecības un inovācijas kvalitātes uzlabošanu, regulatīvā un administratīvā sloga samazināšanu, valsts pārvaldes stiprināšanu, kā arī tiesu sistēmas un maksātspējas regulējuma uzlabošanu. Ņemot vērā Pakalpojumu direktīvas nevienmērīgo un bieži vien nevērīgo īstenošanu 2012.–2014. gada periodā, daudzas dalībvalstis ir spējušas saņemt tikai daļu no ieguvumiem, un nozīmīgi guvumi joprojām ir jāsaņem.

Lai veicinātu resursu efektīvu sadali un sekmētu ieguldījumus, ir vajadzīgi atvērti un konkurētspējīgi preču un pakalpojumu tirgi. Pakalpojumu tirgu elastīgāks regulējums radītu lielāku produktivitāti un varētu atvieglot jaunu dalībnieku ienākšanu tirgū, samazināt pakalpojumu cenu un nodrošināt patērētājiem lielāku izvēli. Turklāt uzņēmējdarbības pakalpojumu produktivitāte ir svarīga atsevišķu tautsaimniecības nozaru, piemēram, ražošanas, konkurētspējai. Dažās dalībvalstīs pastāv lieli šķēršļi ienākšanai šajos tirgos. Valstu reformu centieni būtu jākoncentrē uz to, lai novērstu nesamērīgas un nepamatotas prasības atļauju saņemšanai. Komisija turpinās cieši sadarboties ar dalībvalstīm, lai novērstu šos šķēršļus.

Mazumtirdzniecībai ir svarīga loma ES ekonomikā (9,6 % no pievienotās vērtības un 13,1 % no nodarbinātības). Dinamisma trūkums šajā nozarē rada augstas mazumtirdzniecības cenas, tādējādi faktiski samazinot patērētāju pirktspēju. Pētījumi liecina, ka šīs augstās mazumtirdzniecības cenas zināmā mērā ir saistītas ar ienākšanas šķēršļiem un citiem ierobežojumiem, kas atsevišķās dalībvalstīs samazina konkurenci mazumtirdzniecības nozarē. Zema produktivitāte mazumtirdzniecības nozarē kavē vispārējās ekonomikas efektivitāti.

Pārredzamības, efektivitātes un pārskatatbildības palielināšana publiskajā iepirkumā, kas veido 19 % no ES IKP, ir būtiska ieguldījumiem. Dalībvalstīm būtu jānodrošina pietiekama administratīvā spēja un uzmanības koncentrēšana uz e-ierākuma (digitālo rīku) plašāku izmantošanu un korupcijas apkarošanu.

Lai nodrošinātu ātrus un kvalitatīvus pakalpojumus uzņēmumiem un pilsoņiem, ir vajadzīga moderna un efektīva valsts pārvalde. Dalībvalstu tiesu sistēmu kvalitātes, neatkarības un efektivitātes uzlabošana ir priekšnoteikums ieguldījumiem un uzņēmējdarbībai labvēlīgas vides radīšanai. Jānodrošina ātra tiesvedība, jāsamazina tiesā neizskatīto lietu uzkrāšanās, jāpastiprina aizsardzības pasākumi attiecībā uz tiesu iestāžu neatkarību un jāuzlabo tiesu sistēmas kvalitāte, tostarp ar IKT labāku izmantošanu tiesās un kvalitātes standartu izmantošanu.

Turklāt jaunu tehnoloģiju un uzņēmējdarbības modeļu ieviešana var radīt papildu avotus izaugsmei un radīt ievērojamu skaitu darbvietu. Lai vislabāk izmantotu šos avotus, dalībvalstīm būtu jāizveido piemērota un labvēlīga uzņēmējdarbības un regulatīvā vide un jāstiprina partnerības starp uzņēmumiem un universitātēm, jo īpaši rūpniecības un pakalpojumu digitālai pārveidei, lielo datu lietojumiem un sadarbības ekonomikā.

Turklāt, lai uzlabotu resursu izmantošanas efektivitāti un izvīrētu priekšplānā daudz izteiktāku aprites ekonomiku, ir nepieciešama dalībvalstu rīcība. Aprites ekonomikas pieejas²⁵ mērķis ir iespējami ilgi saglabāt un uzturēt produktu, materiālu un resursu vērtību ekonomikā, vienlaikus līdz minimumam samazinot atkritumu radīšanu. Izteiktāka aprites ekonomika un resursu efektivitātes uzlabošana palīdzēs veicināt ieguldījumus gan ar īstermiņa, gan ar ilgtermiņa ieguvumiem ekonomikā, videi un nodarbinātībai.

4. Atbildīga fiskālā politika

Budžeta deficīti tiek samazināti, un valsts parāds, šķiet, maksimālo līmeni ir sasniedzis. Ekonomikas atveseļošana un zemākas procentu likmes, kā arī dažu valstu turpinātie konsolidācijas centieni veicina nominālā budžeta deficīta samazināšanos. Paredzēts, ka 2015. gadā valsts parāds Eiropas Savienībā un eurozonā nedaudz samazināsies pēc vairākiem secīgiem gadiem, kad tas ievērojami palielinājās. To valstu skaits, kurām piemēro pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru, samazinās, un tas atspoguļo pēdējos gados īstenotos centienus. Tomēr daudzās dalībvalstīs valsts parāds saglabājas ļoti augsts. Tas kavē izaugsmi un padara tās neaizsargātākas pret nevēlamām satricinājumiem.

Stabilitātes un izaugsmes paktā ir paredzēts pareizais regulējums, lai nodrošinātu, ka publiskās finanses sasniedz un saglabā ilgtspējīgu līmeni, vienlaikus pilnībā izmantojot pieejamo fiskālo telpu. Komisija tikko sniedza atzinumus par eurozonas dalībvalstu budžeta plānu projektiem²⁶. Piemērojot Stabilitātes un izaugsmes paktu, kā apstiprināts šī dokumentu kopuma ietvaros, Komisija ņems vērā bēgļu ārkārtas pieplūduma ietekmi uz budžetu. Dalībvalstu sniegtā informācija tiks izmantota, lai novērtētu (*ex post*) iespējamās pagaidu atkāpes no SIP prasībām 2015. un 2016. gadā.

²⁵ Kā paredzēts tās darba programmā, Komisija iesniegs aprites ekonomikas dokumentu kopumu 2015. gada beigās.

²⁶ Sīkāku informāciju skatīt COM(2015) 800.

Fiskālā nostāja šajā un nākamajā gadā kopumā ir neitrāla gan eurozonā, gan ES kopumā. Tas šķiet atbilstīgi, ņemot vērā abus mērķus – publisko finanšu stabilitāti ilgtermiņā un makroekonomikas stabilizāciju īstermiņā.

Dalībvalstu līmenī būtu jāsaglabā atbildīga fiskālā politika, saskaņā ar kuru tiek ievēroti kopīgi fiskālie noteikumi. Tas ir svarīgi, lai samazinātu valsts parādu un atjaunotu vajadzīgās fiskālās rezerves, vienlaikus izvairoties no procikliskas politikas. Fiskālie centieni būtu jādiferencē starp dalībvalstīm, lai atspoguļotu valstu specifiskās problēmas valsts parāda samazināšanas un cikliskās pozīcijas stabilizācijas ziņā, vienlaikus ņemot vērā sekundāro ietekmi, jo īpaši eurozonas valstīs. Tiek gūti panākumi virzībā uz valstu stingrākām fiskālajām sistēmām, kas ir svarīgas, lai īstenotu un saglabātu atbilstīgu fiskālo politiku. Komisija plāno 2016. gada sākumā publicēt ziņojumu par fiskālā pakta iekļaušanu valstu tiesību aktos, kā paredzēts Līguma par stabilitāti, koordināciju un pārvaldību 8. panta 1. punktā.

Fiskālo stratēģiju struktūrā būtu jāturpina par prioritāti noteikt izaugsmi veicinošus izdevumus un saglabāt produktīvus publiskos ieguldījumus. Lielākie izdevumu samazinājumi, ko nākamajā gadā plāno eurozonas dalībvalstis, ietekmē publiskā sektora algu izdevumus un preču un pakalpojumu publiskos iepirkumus. Plānotā korekcija, iespējams, neietekmēs izaugsmes perspektīvas vidējā termiņā, lai gan var būt iespējamas vairāk izaugsmi veicinošas izvēles attiecībā uz izdevumu sastāvu. Turklāt būtu sistemātiski jāpārskata dalībvalstu esošo izdevumu programmu efektivitāte mērķu sasniegšanā un vajadzības gadījumā jāuzlabo, pieņemot reformas.

Efektivitātes un nodokļu sistēmu taisnīguma palielināšana

Attiecībā uz ieņēmumiem ir svarīgi nodrošināt efektīvas un izaugsmi veicinošas nodokļu sistēmas. Tas ietver nodokļu novirzīšanu no darbaspēka. Tas var ievērojami palielināt nodarbinātību un darba tirgus pielāgošanās spēju.

Būtu jārisina arī jautājums par parādu kropļojošo ietekmi uz nodokļu sistēmu. Finansējuma – un tādējādi ieguldījuma – pieejamības stimulēšanas kontekstā parāda preferenciālais nodokļu režīms, kas veidojas, atskaitot nodokļus no procentu maksājumiem, ir viens no iemesliem, kāpēc tiek izmantots aizņēmums nevis pašu kapitāls. Dalībvalstu līmenī parādu kropļojošo ietekmi darījumdarbības finansēšanā var risināt, novēršot diferencētās nodokļu sistēmas radītos traucējumus. Komisija izskatīs iespējas risināt minēto parādu kropļojošo ietekmi plašāka darba ietvaros, kas tiek veikts nolūkā iesniegt priekšlikumu par kopējā konsolidētā uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi (KKUINB). Jauno priekšlikumu publiskos 2016. gadā.

Turklāt dalībvalstīm būtu jāpievēršas tam, lai samazinātu agresīvu nodokļu plānošanu, cīnītos ar krāpšanu nodokļu jomā un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Tas palīdzēs nodrošināt ieņēmumus, ko var izmantot, piemēram, publiskajiem ieguldījumiem vai nodokļu samazināšanai. Ar izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un krāpšanu nodokļu jomā dalībvalstis var cīnīties, īstenojot tiesībaizsardzību, vairojot pārredzamību un sadarbību starp dažādām valsts nodokļu pārvaldēm. Jūnijā Komisija publicēja rīcības plānu, kas vērstas uz saiknes atjaunošanu starp nodokļiem un saimnieciskās darbības izvietojumu, nodokļu bāzes samazināšanas un peļņas novirzīšanas, uz ko tiecas atsevišķi starptautiskie uzņēmumi, novēršanu un nodokļu pārredzamības vairošanu. Līdzīgā kārtā martā Komisija ierosināja pasākumu kopumu nodokļu pārredzamības vairošanai, kura galvenais elements ir automātiska

informācijas apmaiņa starp dalībvalstīm par nodokļu nolēmumiem²⁷, kas saistīti ar jebkādam korporatīvām vienībām.

Risinājumi demogrāfijas problēmjaudājumiem

Garāks un veselīgāks mūžs ir ievērojams ieguvums mūsu sabiedrībai. Tagad ir nepieciešama atbildīga rīcībpolitika, lai nodrošinātu, ka pensijas, veselības aprūpes un ilgtermiņa aprūpes sistēmas ir finansiāli ilgtspējīgas un tās ikvienam spēj sniegt piemērotu aizsardzību. Pēdējās desmitgades laikā ir panākts ievērojams Eiropas sociālās aizsardzības modeļu reformas progress, jo īpaši pensijas jomā. Vairums dalībvalstu ir pielāgojušas savas sistēmas, lai sagatavotu tās demogrāfisko izmaiņu ietekmei, kas izpaudīsies nākamajā desmitgadē. Šāda pielāgošana ietver ne vien vispārīgu pensionēšanās vecuma palielināšanu, bet arī agrīnas pensionēšanās ierobežojumus.

Šādas lielākajā daļā dalībvalstu īstenotas ilgtspējību sekmējošās pensiju sistēmu reformas var novest pie jauniem problēmjaudājumiem. Reformas kopumā noritēja vienlaicīgi ar valsts pensiju shēmu racionalizāciju. Lai nodrošinātu to, ka reformas gūst ilgtermiņa atbalstu un ir veiksmīgas, visticamāk, būs nepieciešams veikt papildpasākumus pensiju ienākumu līmeņa uzturēšanai, piemēram, pagarināt darba mūža ilgumu un nodrošināt citus pensiju ienākumu avotus, izmantojot papildpensiju uzkrājumus. Turklāt, lai papildinātu valsts pensiju shēmas, dalībvalstīm jāatbalsta kolektīvo un individuālo pensiju plānu attīstība, tostarp novēršot šķēršļus Eiropas līmenī. Atkarībā no valsts prakses sociālajiem partneriem šajā sakarībā var būt svarīga nozīme.

Jāturpina veselības aprūpes un ilgtermiņa aprūpes sistēmu reformas nolūkā stiprināt to izmaksu lietderību un nodrošināt pienācīgu pieejamību. Demogrāfijas problēmjaudājumi ietekmē ne tikai pensijas, bet arī izdevumus, kas saistīti ar veselības aprūpi un ilgtermiņa aprūpi. Jo veselāka sabiedrība, jo lielāka daļa darba tirgū un augstāka darba produktivitāte. Dalībvalstīm jāievieš pasākumi nolūkā nodrošināt ilgtspējīgu finansiālo bāzi, sekmēt rezultatīvu primārās veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu un pieejamību, izmaksu ziņā efektīvu zāļu lietošanu, labāk veikt publisko iepirkumu, labāk integrēt aprūpi, izmantojot mūsdienīgus informācijas kanālus (tādus kā e-veselība), novērtēt veselības tehnoloģiju relatīvo efektivitāti un labāk popularizēt veselīgu dzīvesveidu un slimību profilaksi.

5. Turpmākās darbības

Lai pārvarētu ekonomikas un sociālos problēmjaudājumus, Eiropas Savienībai ir jārikojas vērienīgi un vienoti. Šā gada izaugsmes pētījumā Komisija nāk klajā ar risinājumiem, kas balstīti uz integrētiem pīlāriem, proti, **investīciju pieaugumu, ātrākā tempā īstenotām strukturālajām reformām un publisko finanšu modernizāciju**, īpaši pievēršoties darbvietu radīšanai un sociālajai iekļaušanai. Gada izaugsmes pētījums aizsāk 2016. gada Eiropas pusgadu. Komisija gaida, kad Parlaments un visu līmeņu ieinteresētās personas iesaistīsies diskusijā un ierosinās prioritārās darbības.

²⁷ Nodokļu nolēmums ataino, kā valsts pārvalde nosaka nodokļus atsevišķai struktūrai un darījumdarbības veidam attiecīgajā dalībvalstī.

Līdztekus diskusijām par eurozonas prioritātēm, kas izklāstītas tai paredzētajā ieteikumā, ES iestādēm būtu jāsaskaņo ES un eurozonas prioritātes nākamajam gadam. Tām būtu jānodrošina virzība valstu reformu un stabilitātes vai konverģences programmām aprīlī un atbilstošajiem konkrētām valstīm adresētajiem ieteikumiem maijā.

Lai gūtu panākumus ir nepieciešama gan dalībvalstu, gan ES iestāžu kopīga, cieša apņēmība. Komisija turpinās sadarboties ar visām iesaistītajām pusēm nolūkā nodrošināt, ka atlabšana norit ilgtspējīgi un Eiropa pilnībā izmanto savu nodarbinātības un izaugsmes potenciālu.

PĀRSTRĀDĀTS EIROPAS PUSGADS

Kopš pagājušā gada Komisija ir būtiski racionalizējusi Eiropas pusgadu, izveidojot padziļinātāku dialogu ar dalībvalstīm: apņēmoties aktīvāk sadarboties ar visu līmeņu ieinteresētajām personām, ņemt vērā ieteikumus un ziņojumus par konkrētām valstīm publiskot februārī, tādējādi atlicinot vairāk laika konkrētai valstij adresēto ieteikumu sagatavošanai. Saskaņā ar 2015. gada 21. oktobra paziņojumu²⁸, kas ir daļa no šī Eiropas pusgada dokumentiem, ir plānoti turpmāki uzlabojumi:

- eurozonas un valstu dimensiju labāka integrācija. Labi funkcionējoša un spēcīga eurozonas ekonomika ir nepieciešama visas ES pienācīgai darbībai. Lai sekmētu šādu koordināciju, papildu 2016. gada izaugsmes pētījumam ir izstrādāts ieteikumu kopums eurozonai; šīs ir svarīgas izmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējo Eiropas pusgada ciklu, kura ietvaros ieteikumi eurozonai tika ierosināti vienlaicīgi ar pusgada noslēgumā konkrētām valstīm adresētajiem ieteikumiem;
- lielāks uzsvars uz nodarbinātības un sociāliem rādītājiem. Makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūrā tiek vēl vairāk uzsvērti nodarbinātības un sociālie aspekti. 2016. gada brīdināšanas mehānisma ziņojumā, kas ir pievienots gada izaugsmes pētījumam, tiek izmantoti trīs pamatrādītāji (ekonomiski aktīva darbaspēka līmenis, jauniešu bezdarbs, ilgstošs bezdarbs). Makroekonomikas pielāgošanas programmu kontekstā lielāka uzmanība tiek pievērsta sociālajam taisnīgumam. Vienotā nodarbinātības ziņojuma projektā ir apkopota informācija par problēmjautājumiem un prioritātēm. Tiek veicināta sociālo partneru cieša iesaiste visos līmeņos;
- konverģences veicināšana, nosakot kritērijus un izmantojot paraugpraksi. Komisija pakāpeniski ierosinās kritērijus un stiprinās paraugprakses apmaiņu dažādās politikas vai tematiskajās jomās;
- mērķtiecīgāks atbalsts reformām, izmantojot ES fondus un tehnisko palīdzību. Šim gada izaugsmes pētījumam ir pievienots priekšlikums finansēt tehnisko palīdzību dalībvalstīm²⁹.

Turklāt saskaņā ar 21. oktobra ierosinājumiem ES ekonomikas pārvaldība tiks uzlabota, pilnveidojot makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūras praktiskos aspektus un īstenojot Stabilitātes un izaugsmes paktu, kā arī izveidojot konsultatīvu Eiropas Fiskālo padomi un tīklu, kurā apvienotas valstu konkurētspējas padomes.

²⁸ COM (2015) 600.

²⁹ COM(2015) 701.